

УДК 355.07:005.311.6

Є.Б. Смірнов

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДА УПРАВЛІННЯ В ХОДІ ВЕДЕННЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ

Визначається схема циклу обов'язкових процесів управління військами (силами) при реалізації програмно-цільового методу управління збройною боротьбою.

Ключові слова: програмно-цільовий метод управління, органи управління, цільова функція управління, прийняття рішень.

Вступ

Постановка проблеми. Воєнна організація планує свою діяльність, враховуючи обов'язкову присутність противника. Немає ні одної оперативної (бойової) карти, на якій показаний замисел бойових дій був би без противника.

Тобто суть методів воєнного управління завжди лежить у досягненні перемоги у збройній боротьбі з протилежною антагоністичною стороною – противником.

На етапах підготовки до бойових дій існує повна невизначеність стосовно можливих дій військ (сил) противника, але рішення органам управління на всіх рівнях приймати треба і відповідним чином готувати свої війська (сили) до їх застосування.

З точки зору воєнного мистецтва діяльність органів управління завжди пов'язується з передбаченням тих цілей, які противник може поставити перед собою, що дозволяє передбачити можливі варіанти замислу його дій. Саме на цій основі створюються варіанти замислу дій своїх військ (сил) у відповідь.

Таке управління прийнято називати рефлексивним управлінням, а процес такого мислення – стратегічною рефлексією [3, 4]. Проблема органів воєнного¹ управління полягає у використанні таких методів управління, які б забезпечували на кожному рівні управління досягнення мети воєнної діяльності, дозволяли б обирати раціональний варіант із багатоваріантного замислу застосування військ (сил), адаптованого до поточного часу і реальних умов обстановки.

Мета статті. Визначити переваги програмно-цільового методу управління військовими організаціями під час підготовки і в ході застосування військ (сил).

¹ Воєнна діяльність – вид діяльності органів управління, який пов'язується з підготовкою відповідних структур до війни. Воєнне управління є реалізацією владно-розпорядчих функцій органів державної влади й посадових осіб з управління людьми, організаціями, установами, зайнятими воєнною діяльністю. Органи воєнного управління – органи управління, які займаються воєнною діяльністю.

Викладання основного матеріалу

Якщо в процесі воєнного управління, незалежно від масштабів, умов і особливостей, мета відіграє провідну роль і визначає характер усіх управлінських дій, то у воєнній справі говорять про цільове управління або цільовий підхід до управління [4].

Застосування, так званих, програмно-цільових методів (ПЦМ) припускає підвищення значимості вибору цілей функціонування об'єкта управління [1, 2]. Метод застосовується при ускладненні самої системи управління (ріст масштабу й складності управлінських завдань, ускладнення структури управління й зв'язків між організаційно-відособленими органами і об'єктами управління). Наприклад, це стосується управління Збройними Силами країни в ході підготовки та ведення війни (збройного конфлікту).

Програмно-цільові методи доповнюють існуючу систему управління сукупністю прийомів і способів, що дозволяють чітко виразити цільову стадію процесу управління й орієнтувати весь механізм управління на досягнення кінцевої мети, певних результатів. Неусвідомлення органами управління кінцевої мети за противника й за свої війська (сили) завжди призводить до поразки у збройній боротьбі.

У найбільш повній мері ПЦМ реалізуються через єдиний узгоджений план дій складної ієрархічної структури органів і об'єктів управління, що й є особливістю даного методу [2]. План оперативних (бойових) дій являє собою цільову комплексну програму, яка підлягає ретельній підготовці й реалізації. Ця програма планового здійснення об'єднує загальною метою, узгодженою у часі комплекс взаємозалежних завдань і заходів різного характеру, пов'язаних із централізованим прийняттям рішень із вказуванням виконавців, ресурсів і їх джерел. Саме цільовий підхід у плануванні оперативних (бойових) дій визначає принцип вкладеності рішень (рис. 1), що приймаються відповідними органами управління у всій ієрархії Збройних Сил [4].

Кожне рішення на оперативному рівні (ОР) управління (рис. 1) може розглядатися лише разом з рішеннями, які прийняли командири на тактичному

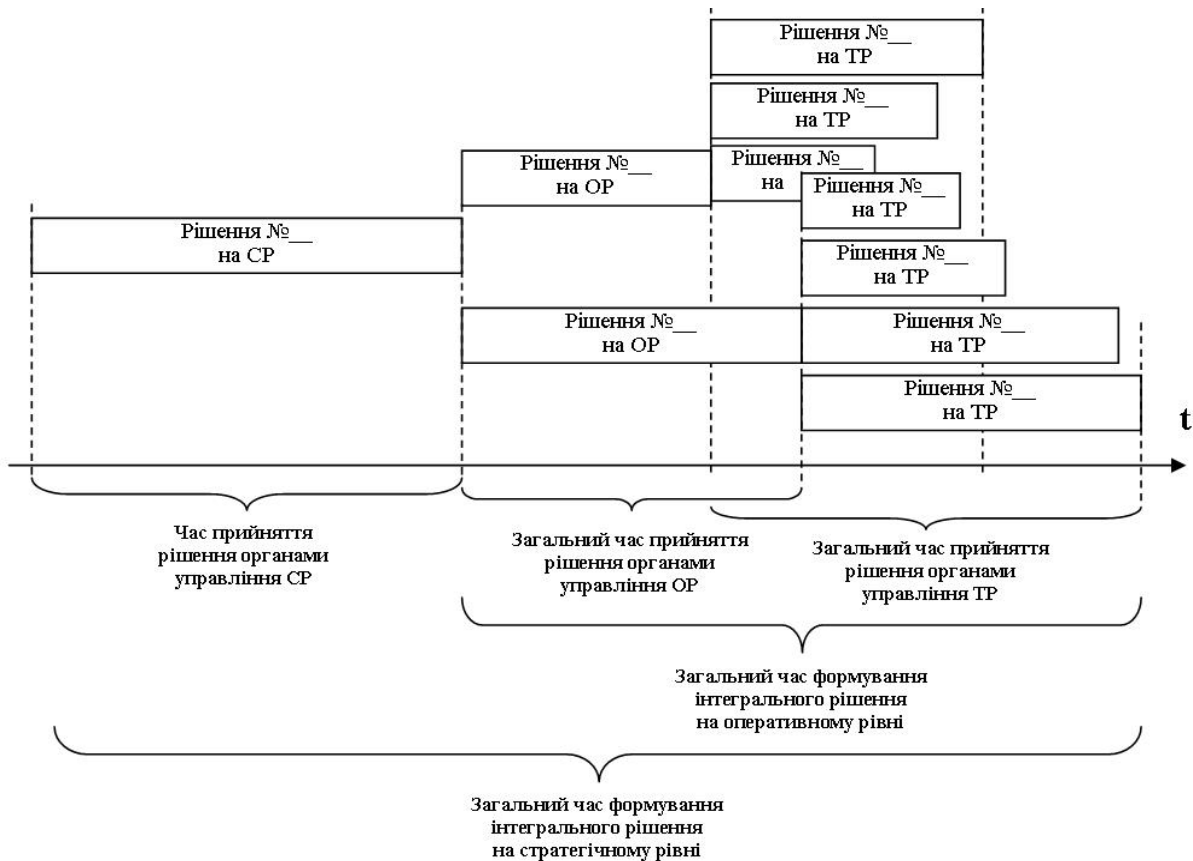

Рис. 1. Пояснення щодо дії принципу вкладеності рішень

рівні (ТР) управління, тому що сукупність тактичних цілей забезпечує досягнення відповідної оперативної мети. Аналогічно й на стратегічному рівні (СР) всі рішення, прийняті на оперативному рівні дозволяють оцінити інтегральне рішення, що прийняте органами управління СР. При цьому ПЦМ можна розглядати із двох позицій: як метод планування й керування і як інструмент централізованого управління. Створюване ієрархічне дерево цілей використовується в організації як цільова функція управління. Кожен з рівнів управління (стратегічний, оперативний і тактичний) має власну цільову функцію, яка реалізується під час управління. Як метод ПЦМ впливає на всю сукупність прийомів і способів, використовуваних в органах управління для вирішення функціональних завдань. Як інструмент ПЦМ направляє, організує діяльність усіх органів управління, залучених до спільних дій, для досягнення стратегічної мети всієї системи (Збройних Сил).

ПЦМ являє собою окремий випадок більш широкої й універсальної методології — системного підходу до управління. У загальній формі ПЦМ виражає процес визначення цілей і розробки шляхів найбільш ефективного їх досягнення. На відміну від традиційних методів, ПЦМ дозволяє охопити значно більший обсяг завдань і цілеспрямовано в комплексі вирішувати стратегічні проблеми. Застосування ПЦМ вимагає спеціальної організаційної структури управління. Найбільш прийнятні для цього структури матричного типу.

Для реалізації програмно-цільового методу управління існує власний цикл процесів управління військами (силами), який наведений на рис. 2.

Командири, штаби та допоміжні органи управління на етапах підготовки бойових дій мають усвідомлювати у створеному віртуальному середовищі за допомогою стратегічної рефлексії всі цілі (бл. 1, рис. 2), які може ставити перед собою противник. Під кожне створене дерево цілей дій противника органи управління мають формувати варіанти замислу його можливих дій, а також можливі дерева цілей й варіанти замислу дій своїх військ (сил) у відповідь (бл. 1).

Всі створені на етапах підготовки цільові комплексні плани-програми за варіантами мають зберігатися в базі знань в якості прецедентів для розпізнавання певних ознак критичних ситуацій, в яких вступають в силу відповідні плани застосування військ (сил). Згідно блоку 2 (рис. 2) здійснюється оцінка обстановки, яка має дати органам управління ті самі ознаки, за якими можна розпізнати критичність ситуації. В оцінці обстановки органи управління повинні усунути три види невизначеності: цільову (невизначеність цілей противника), поведінкову (невизначеність замислу дій противника) і природну невизначеність (кліматичні умови та інші фактори зовнішнього середовища).

Розвиток обстановки має прогнозуватися, за результатами чого розраховуються множини показників, що характеризують обстановку і дозволяють провести

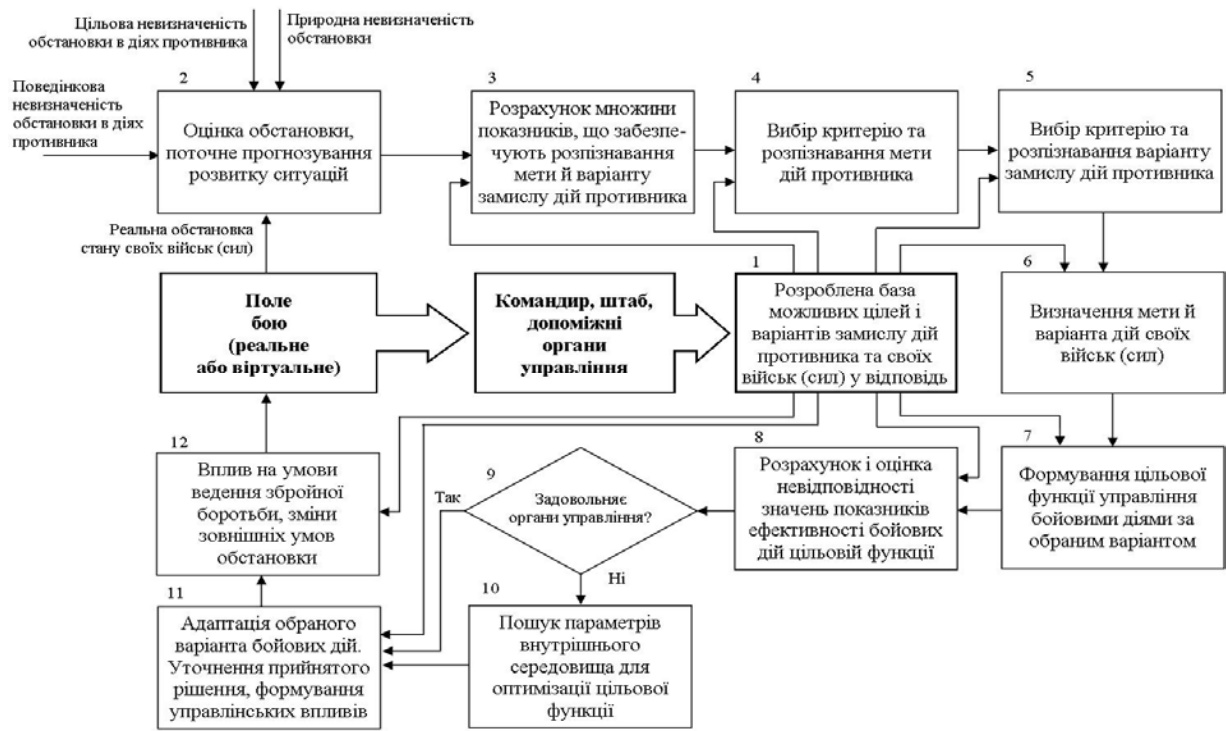

Рис. 2. Схема циклу обов'язкових процесів управління військами (силами) в ході ведення бойових дій в умовах невизначеності обстановки

її розпізнавання (бл. 3). За обраними критеріями послідовно має здійснюватися розпізнавання дерева цілей (бл. 4), а у подальшому й варіант замислу дій противника (бл. 5). З бази знань має відбиратися відповідні варіанти дій своїх військ (сил) у відповідь (бл. 6), що дозволяє обрати відповідне дерево цілей, яке дасть органам управління на кожному рівні відповідну цільову функцію управління (бл. 7).

Якщо за розрахованими значеннями показників ефективності бойових дій (бл. 8) обраний варіант не задовольняє органи управління, то здійснюється пошук способів застосування військ (сил) таким чином, щоб цільова функція отримала раціональні значення на множині визначених варіантів способів впливу (бл. 10). У подальшому прийняті рішення знаходять своє відображення в адаптації обраного варіанта замислу дій своїх військ (сил) до умов реальної обстановки (бл. 11) та реалізується управлінський вплив на війська (сили) з метою змінення умов обстановки на полі бою (бл. 12) на користь своїх військ.

Цикл управління замикається оцінкою обстановки і доповненням бази знань параметрами тих рішень, що були прийняті у попередньому циклі управління. Для реалізації програмно-цільового методу управління в структурах Збройних Сил потрібна відповідна інформаційно-аналітична система забезпечення процесів управління військовою діяльністю, яка має будуватися на сучасних інформаційних технологіях, нових методах добування необхідної інформації, методах її обробки, на відповідних методах імітаційного моделювання динаміки бойових дій в реальних умовах обстановки.

Висновки

Таким чином, можна сформулювати переваги даного методу управління. Переваги програмно-цільового методу управління військовою діяльністю характеризуються такими принциповими особливостями:

- *індикативним характером розроблених планів-програм*, строки реалізації яких перебувають у прямої залежності від забезпеченості необхідними ресурсами;

- *системним характером дерева цілей, оперативних й бойових завдань* для вирішення складних проблем безпеки та оборони держави на всіх рівнях управління Збройних Сил;

- *забезпеченням єдності методологічних і методичних підходів* органів управління всіх рівнів для вирішення завдань саме на нижчому – тактичному рівні управління – на полі бою;

- *здатністю концентрувати обмежені ресурси* на вирішенні основних завдань у конкретний час оперативних (бойових) дій, від яких залежить успіх військ (сил) та досягнення стратегічної мети воєнних дій;

- *можливістю узгоджувати* в ході воєнного управління всю ієрархію цілей на всіх рівнях управління, що й породжує принцип вкладеності рішень;

- *потенційною можливістю забезпечення контролю* ефективності у досягненні цілей збройної боротьби на всіх етапах управління: на завчасному етапі планування при формуванні цілей й багатоваріантного замислу, під час постановки оперативних і бойових завдань, на етапі управління ходом виконання оперативних і бойових завдань.

Список літератури

1. Мильнер Б.З. Теория организации: Учебник. 4-е изд. / Б.З. Мильнер. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 648 с.

2. Райзберг Б.А. Программно-целевое планирование и управление / Б.А. Райзберг, А.Г. Лобко. - М.: ИНФРА-М, 2002. – 428 с.

3. Дунаев О.Н. Стратегическое управление: Учебное пос. / О.Н.Дунаев, А.Г.Тарасов, Е.Ю.Кузнецова. – Екатеринбург: ИПК УГТУ, 2000. – 220 с.

4. Теорія прийняття рішень органами військового управління: монографія В.І. Ткаченко, Г.А. Дробаха, Є.Б. Смірнов, А.В.Тристан та ін. / За ред. В.І. Ткаченка, Є.Б. Смірнова // Міністерство оборони України. – Х.: ХУ ПС. – 2008. – 545 с.

Надійшла до редколегії 9.01.2014

Рецензент: д-р військ. наук проф. В.І. Ткаченко, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ПРИНЦИПЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОГРАММНО-ЦЕЛЕВОГО МЕТОДА УПРАВЛЕНИЯ В ХОДЕ ВЕДЕНИЯ ВООРУЖЕННОЙ БОРЬБЫ

Е.Б. Смирнов

Определяется схема цикла обязательных процессов управления войсками (силами) при реализации программно-целевого метода управления вооруженной борьбой.

Ключевые слова: программно-целевой метод управления, органы управления, целевая функция управления, принятие решений.

PRINCIPLES OF PROGRAMMATIC-HAVING A SPECIAL PURPOSE CONTROL METHOD REALIZATION DURING CONDUCT OF THE ARMED FIGHT

Ye.B. Smirnov

The chart of cycle of obligatory processes of management troops (by forces) is determined during realization of programmatic-having a special purpose method of management the armed fight.

Keywords: programmatic-having a special purpose method of management, management organs, objective function of management, making a decision.